

Lännessä muistelijat kertovat pe-
länneensä joutumista kasvatuslai-
toksiin. Tämän uhan eliminoimisek-
si monet isovanhemmat asettuivat
sotaorpojen perheiden tukijoiksi.
Sotaorpos vaikutti selvästi enem-
män naisten kuin miesten omaan
vanhemmuuteen: monet uraa luo-
neet naiset kertoivat motiivikseen
äidin kohtalon välttämisen. Äidit
puolestaan suhtautuivat puoliorpoi-
hin lapsiinsa tavallista suojelevam-
min. Monille äidin kuolema, histori-
alliset muutokset ja lisääntynyt toi-
sen maailmansodan kuvaus medias-
sa ovat uudestaan aktivoineet isään
liittyvät muistot.

Seegersin tutkimus on monessa
suhteessa äärettömän rikas ja mo-
nipuolinen analyysi isättömyyden
vaikutuksesta identiteetin muotou-
tumiseen historiallisena aikana. Kir-
jalla on paljon annettavaa myös sie-
lunhoidon ja diakonian tutkijoille.

ESKO M. LAINE
DOS., HELSINKI

JÜRGEN MARTSCHUKAT Die Ordnung des Sozialen: Väter und Familien in der amerikanischen Geschichte seit 1770. Campus Verlag: Frankfurt 2013. 474 s.

Jürgen Martschukat toimii Pohjois-
Amerikan historian professorina Er-
furtissa. Hänet tunnetaan aikaisem-
masta tuotannostaan paitsi saksai-
laisen Pohjois-Amerikan siirtolai-
suuden myös erityisesti kuoleman-
rangaistuksen tutkijana. Viimeksi
mainitusta teemasta hän on kirjoit-
tanut äidinkielellään kaksi monogra-
fiaa *Die Geschichte der Todesstrafe in
Nordamerika: Von der Kolonialzeit bis
zur Gegenwart* (2002) ja *Geschichte
der Todesstrafe vom 17. bis zum 19.
Jahrhundert* (2006). Näiden teemo-
jen lisäksi hän on käsitellyt yhdessä
Olaf Stieglitzin kanssa myös mies-
näkökulmaa ja sen metodiikkaa esi-
merkiksi historian metodia käsittele-

vässä, Campus-kustantamon mono-
grafiasarjassa julkaisemallaan teok-
sella *Geschichte der Männlichkeiten:
Historische Einführungen* (2008). Nyt
arvioitavana oleva teos liittyy vii-
meksi mainittuun tutkimusintres-
siin.

Yhteistä Martschukatin tuotan-
nolle on tarkastella ilmiötä pitkäl-
lä aikavälillä laajasta näkökulmasta
perspektiiviä tutkimuksen kulues-
sa vaihtaen. Tässäkin tutkimukses-
sa tarkastelu ulottuu Yhdysvaltojen
itsenäistymisestä nykyaikaan. Teok-
sessa on peräti 12 osin kronologis-
ta ja osin temaattista alalukua. Kro-
nologian päällekkäisyys ei aiheuta
ongelmaa, sillä kussakin pääluvus-
sa on eri päähenkilö. Johdannossa
Martschukat ilmoittaa tutkimuksen
syntyneen yli kymmenen vuoden
mittaisen tutkimuksen hedelmänä,
mistä myös teoksen laajuus kieli.

Tutkimuksen lähtökohtana ovat
amerikkalaiset perhearvot, jotka
heijastuvat kaikkialle yhdysvaltai-
seen yhteiskuntaan. Tavoite on kun-
nianhimoisen: piirtää amerikkalai-
sen ydinperheen historia erityises-
ti isyyden näkökulmasta. Martschu-
katin omien sanojen mukaan tutki-
muksessa on kyse sekä diskursseista
(perhettä koskevasta yhteiskunnal-
lisesta puheesta), toimintatavoista
ja niiden institutionalisoitumisesta
että perheen hallinnan käytännöis-
tä. Hän käsittelee perusteellisesti
muun muassa isähahmojen historiaa,
todellisia ja fiktiivisiä isiä, poliittis-
ia isiä sekä isyyshanteita Yhdysval-
tain historian eri kausina.

Historiallisessa yhteydessä käsi-
te ”ydinperhe” (Kernfamilie) tarkoittaa
Martschukatin kielenkäytössä
perhettä perustavana yhteiskunnal-
lisena ilmiönä, ei sosiologien paris-
sa syntynyttä, selvästi moderniin ai-
kaan liittyvää, kapearajaista ilmiötä.
Martschukat analysoi ennen muu-
ta sitä, miten ”ydinperhettä” hallittiin
ja millaisia muutoksia siinä tapahtui.
Tämä avaa näkökulman miestutki-
mukseen ja isyysskuvien analyysiin.
Kyse on tietoisesta rajauksesta, joka
perustuu siihen, että juuri isä oli se

henkilö perheessä, joka loi sosiaali-
sen järjestyksen normit, valvoi niiden
noudattamista ja siten suurelta osin
määritteli perheen muiden jäsenten
sosiaalisen tilan. Tähän isän historial-
liseen funktioon viittaa myös tutki-
muksen nimi.

Paternalismin kultakaudellakaan
isyys ei kuitenkaan ollut irrallinen il-
miö. Sitä määrittivät perhesuhteiden
ohella rotu, uskonto, varallisuus
ja siirtolaisuus, esimerkiksi lähtö-
maasta mukana tuodut arvot. Juuri
nämä muuttajat tekevät isyydes-
tä historiallisesti kiinnostavan tutki-
muskohteen.

Isän asema ei ole koskaan ollut
kiistaton: se asetettiin usein kyseen-
alaiseksi ja sen ympärillä kuohui var-
sinkin silloin, kun isyys oli ulkoisista
tai sisäisistä syistä heikoilla, kuten
sota-aikoina ja suuren laman keskel-
lä. Keskeisiltä osin siihen pohjautuva
järjestelmä kuitenkin säilyi. Loputto-
mien arkipäiväisten toistojen väli-
tyksellä perhe loi ja ylläpiti sosiaali-
listä järjestystä, johon sisältyivät ko-
ko ajan uudistumisen ja muutoksen
paineet ja uhka. Martschukatin ha-
vaintojen mukaan perinteinen per-
he säilyi hämmästyttävän pitkään
ideaalisena elämänmuotona, jonka
katsottiin parhaiten vastaavan ihmisen
tarpeita. Hegemonisena yksikkönä
perhe hallitsi porvarillista elämää
aina 1970-luvulla tapahtuneeseen
feministisen liikkeen ja heteronormatiivisen
ydinperheen kyseenalaistaneiden
seksuaalivähemmistöjen näyttävän
yhteiskunnalliseen esiintuloon asti.

Tutkimus lähtee amerikkalaiseen
tapaan liikkeelle Yhdysvaltojen pe-
rustamisesta, mikä loi Martschuka-
tin mukaan pohjan amerikkalaisel-
le perhemallille. Siksi myös yrityk-
set muuttaa perhemallia merkitsi-
vät irtiottoa perustajaisien perhe-
käsityksistä. Teoksen ensimmäinen
luku tarkastelee heistä erityisesti
John Adamsia ja hänen perhesuhteitaan.
Muissakin pääluvuissa tekijä
piirtää tyytetyjen miestoimijoiden
ohella isyyksille myös vaimojen ja
lasten avulla. Hän onnistuu

hyvin välttämään Adamsin sinänsä kiinnostavan henkilöhistorian muut puolet, vaikka esimerkiksi Adamsista tehty, Yhdysvalloissa suuren suosion saavuttanut televisiosarja nosti esiin juuri ne. Lukija jää kuitenkin kaipaamaan perusteluja sille, miksi tutkimus ei ala jo puritaanien hallitsemasta koloniaalisesta ajasta, esimerkiksi Cotton Mathersin saarnoista. Martschukatin perustelu, jonka mukaan amerikkalaisen perheen historiallinen jatkumo alkaa 1700-luvun lopussa syntyneestä ”liberaalista traditiosta”, on sinänsä uskottava, mutta se miten puritaanien perhemalli sivuutettiin, jää liian vähälle huomiolle, samoin se, miten patriarkalisuutta vahvasti korostaneesta puritaanien raamatuntulkinnasta luopumisen jälkeenkin paternalismi onnistui säilyttämään edellä mainitun hegemoniansa.

Toisessa pääluvussa Martschukat kuvaa ydinperheen vakiintumista nuorena tasavallassa. Luku on rakennettu kiinnostavasti, joskin odottamattomasti. Kirjoittaja asettaa ydinperheen vastakkain tuolloin esiin nousseelle niin kutsutulle Oneida-yhteisölle, joka edusti uskonnollista ja seksuaalista utopiaa. Yhteisö vastasi seksuaalisuutta ja avioliittoa koskeneissa käsityksissään monilta osin eurooppalaista radikaalipietismiä. Luvun keskiössä on hetkellisesti ydinperheelle vaihtoehdon tarjonnut lahkonyhtäläinen John Humphrey Noyes. Radikaalipietismin seksuaalisia käsityksiä ei tiettävästi aikaisemmin ole tarkasteltu ydinperheen muotoutumisen näkökulmasta.

Kolmas pääluku tarkastelee perhettä orjuuden aikana ja sen kontekstissa. Rodulliset vähemmistöt pääsevät Martschukatin tutkimuksessa muutenkin aiheellisesti esiin enemmän kuin poliittinen korrektiivisesti välttämättä edellyttäisi. Neljännessä pääluvussa, joka tarkastelee perheinstituutiota länteen laajentumisen aikakautena, päähenkilönä on isästään toistuvasti eron joutunut nuori tyttö, joka eli käytännössä isätömänä puoliorpona. Myös viiden-

nessä pääluvussa kyse on niiden lasten isättömyydestä, jotka jäivät itkeeseen sisällissotaan lähteneitä isiään. Päähenkilönä tässä luvussa on Konfederationin joukoissa taistellut sotilas.

Kuudes ja seitsemäs pääluku käsittelevät isyyttä teollistumisen aikana New Yorkissa. Yhtenä keskeisistä teemoista esiin nousee keskustelu sukupuolivalistuksesta. Martschukat liittyy myös NMKY-liikkeen tähän yhteyteen. Luvun keskiössä on Lower East Sidessa asuva puolalaistaustainen juutalaistyttö, jonka autobiografisiin merkintöihin tekijä tukeutuu. Tässäkin luvussa erityisen kiinnostavaa on, miten Martschukatin onnistuu vaihtaa sekä lähdeaineistoa että näkökulmaa siten, että itse tutkimus ei hajota fragmentaariseksi tai antologiaksi vaan kuvastaa Yhdysvaltojen kulttuurista ja sosiaalista monimuotoisuutta.

Kahdeksas pääluku käsittelee isyyttä intiaanien keskuudessa. Tältä osin Martschukat liittyy viime vuosina runsaaseen, kantaväestön ja valkoisten maahanmuuttajien kohtaamisesta kiinnostuneeseen tutkimussuuntaukseen. Luvun ehdottomasti merkittäväntä antia on se, miten 1900-luvun alussa valkoinen, porvarillinen perhemalli ammensi roolimalleja myös aikaisemmin kaltoin kohdellulta alkuperäisväestöltä. Luku muodostaa myös kiinnostavan vastinparin edellisen, siirtolaisuuteen liittyvän tarkastelun kanssa.

Yhdeksäs pääluku ”A man is not a man without work” pohtii amerikkalaisen ydinperheen selviytymistä 1930-luvun suuresta lamasta. Luku on tutkimuksen tärkeimpiä, sillä suuri lama koetteli isyyttä syvästi. Myös tässä, pääosin valkoisia miehiä tarkastelevassa luvussa, rotukysymys nousee tärkeään osaan. Hieman yllättäen tekijä ei hyödynnä Arthur Millerin klassikonäytelmää *Kauppamatkustajan kuolema* (1949), vaikka siinä on kyse juuri tästä: saneeratuksi tulemisen kokemusta seuranneesta professionaalista maskuliinisuuden ja isyyden samanaikaisesta haaksirikosta.

Kymmenes pääluku pohtii isyyttä toisesta maailmansodasta Vietnamin sotaan. Tarkastelun keskiössä ovat erityisesti sota-aikana syntyneet fiktiiviset, romaaneissa ja elokuvissa esiintyvät mieskuvat, ”miehet harmaissa puvuissa”. Tässä luvussa erityisen kiinnostavia ovat Martschukatin huomiot amerikkalaiseen ydinperheeseen kohdistuneesta paineesta, joka yhtäältä rapautti ja toisaalta lujitti sitä. Kirjan kaksi viimeistä lukua käsittelevät isyyttä kansalaisliikkeiden kontekstissa. Tarkastelun kohteina ovat niin 1960-luvun kansalaisoikeustaistelu kuin nykyaikaan liittyvä diskurssi homoseksuaalien oikeudesta avioliittoon. Mustan, 1970-luvulla eläneen isän ohella Martschukat esittelee San Franciscossa elävän saateenkaariperheen sekä heidän törmäämisensä amerikkalaiseen perheihanteeseen.

Martschukatin tutkimus yhdistää pelottomasti ja estottomasti metodisia lähestymistapoja, tutkimuskohteita ja lähdeaineistoja. Yksittäisistä tarinoista syntyy suurempi tarina: *ex pluribus unum*. Tältä osin tutkimus on hyvin amerikkalainen. Toisaalta Martschukatin analyysi saksalaiseen tapaan pitäytyy lukijan kannalta paikoin liiankin tiukasti teoreettiseen tarkasteluun. Tutkimuksen kattavuudesta voi olla monta mieltä, mutta selvää on, että tekijä tarjoilee aikajänteen huomioon ottaen hyvin monipuolisen ja perustellun kattauksen valitsemastaan teemasta. Kokonaisuudessaan Martschukatin teos on sekä hyvä osoitus eurooppalaisen, Yhdysvaltoihin kohdistuvan tutkimuksen tasosta ja uudenlaisista avauksista kysymyksenaseteluissa että sukupuolijärjestelmän tutkimuksen uusista näkökulmista ja metodisista haasteista.

ESKO M. LAINE